

Положення **про систему управління охороною праці (СУОП)** **в Запорізькому Національному Технічному Університеті**

Система управління охороною праці (СУОП) – це частина загальної системи управління університету, яка сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійним захворюванням на виробництві, а також небезпеки для третіх осіб, що виникають у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів на виникнення вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці.

I. Загальні положення.

1. «Положення про СУОП в ЗНТУ» розроблено відповідно до вимог ст.13 Закону України «Про охорону праці» в редакції від 21.11.2002р. №229-IV (із змінами) та «Рекомендацій щодо побудови, впровадження та удосконалення систем управління охороною праці», затверджених наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 22.02.2008р. №35.

2. Цей документ призначений для використання в університеті **працівниками, на яких покладені функції управління охороною праці**, містить перелік документації, яка створюється при розробці, впровадженні та функціонуванні СУОП і повинна періодично переглядатися з урахуванням змін у процесах і процедурах системи, рівня ризику та заходів щодо його зменшення.

3. **Загальними процедурами та процесами СУОП є:**

- розробка політики та цілей ЗНТУ з охорони праці, орієнтованих на результат;
- розподіл ключових управлінських ролей та обов'язків із забезпечення функціонування СУОП;
- підвищення кваліфікації працівників:
 - навчання із загальних питань охорони праці;
 - спеціальне навчання з охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки;
 - підвищення кваліфікації управлінських кадрів;

- залучення персоналу до процесу досягнення цілей СУОП шляхом консультацій, інформування з усіх аспектів охорони праці;
- мотивація персоналу з метою активної участі в процесах організації та реалізації удосконалення СУОП;
- аналіз та оцінка ризиків для життя та здоров'я працівників, управління цими ризиками, проведення заходів щодо їх попередження та регулювання.

4. Цільове завдання даного документа: на основі чинних нормативно – правових актів з охорони праці (НПАОП), міжнародних стандартів управління та рекомендацій сформуванню необхідної й достатньої інформаційної бази, що забезпечує професійні потреби спеціалістів при вирішенні завдань охорони праці в університеті.

II. Документація СУОП.

1. Усі документи в СУОП, що використовуються в ЗНТУ, умовно поділяються на:

1) **зовнішні** (законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці, розроблені згідно з чинним законодавством та обов'язкові для виконання);

2) **внутрішні** документи, що складаються з:

- організаційно-методичних та керівних документів, у яких описана і регламентована діяльність усіх структурних підрозділів університету (положення про структурні підрозділи, посадові інструкції з розділом, що стосується охорони праці);
- внутрішніх нормативних актів, що використовуються в межах СУОП (положення, методики, інструкції з охорони праці, стандарти підприємства, переліки);
- наказів, розпоряджень, приписів, планів робіт;
- реєстраційних, протокольних, звітних документів.

2. У рамках СУОП на основі ризик-орієнтованого підходу необхідно вводити та підтримувати документацію, що охоплює і містить:

- 1) політику керівництва університету у сфері охорони праці;
- 2) розподіл ключових управлінських ролей з охорони праці й обов'язків із забезпечення функціонування СУОП;
- 3) компетентність та підготовку;
- 4) ідентифікацію та оцінку найбільш значних небезпек/ризиків, що впливають з економічної діяльності університету та заходи щодо їх попередження та регулювання;
- 5) моніторинг виконання та оцінку результативності;
- 6) аналіз і попередження можливих загроз життю та здоров'ю працюючих;
- 7) попереджувальні та коригувальні заходи удосконалення СУОП.

III. Основні принципи політики у сфері охорони праці.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» політика керівництва університету у сфері охорони праці спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці та навчання, запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням.

Ця політика базується на 10 основних принципах:

Принцип 1. Пріоритет життя та здоров'я працівників і студентів та повна відповідальність ректора за створення належних, безпечних і здорових умов праці.

Принцип 2. Підвищення рівня безпеки шляхом суцільного технічного контролю за станом навчання, виробництв, технологій та продукції, а також сприяння у створенні безпечних та нешкідливих умов праці (встановлення постійного моніторингу за технічним станом будівель, споруд, обладнання, устаткування, проведення оглядів, випробувань, огляд; лабораторних досліджень умов праці та атестації робочих місць на відповідність НПАОП).

Принцип 3. Комплексне розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевої, регіональної програм з цього питання та урахування інших напрямків економічної та соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля.

Принцип 4. Використання економічних методів управління охороною праці, участь в фінансуванні заходів щодо охорони праці.

Принцип 5. Встановлення єдиних вимог з охорони праці:

- норми площі та об'єму приміщення на одного працівника, студента;
- нормативи та умови праці на робочих місцях;
- нормативи з безпеки технологічних процесів, машин, механізмів, обладнання, пристроїв та ін..;
- норми комплектування робочих місць і працівників засобами колективного та індивідуального захисту.

Принцип 6. Соціальний захист працівників, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Принцип 7. Адаптація трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану (організація праці інвалідів).

Принцип 8. Інформування, проведення навчання, професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці.

Принцип 9. Забезпечення координації діяльності, а також співробітництва та проведення консультацій між ректором та профспілкою під час прийняття рішень з охорони праці.

Принцип 10. Використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

III. Планування та фінансування заходів з охорони праці.

Планування заходів передбачає визначення умов праці та реалізацію основних напрямків роботи з поліпшення охорони праці, визначення потреби у новій техніці, технології, інженерно-технічних засобах безпеки та санітарно-побутовому обслуговуванні на підставі внутрішнього та зовнішнього аудиту охорони праці, аналізу причин нещасних випадків та професійних захворювань.

Ректор університету забезпечує розробку, фінансування і реалізацію заходів, спрямованих на доведення умов та безпеки праці до вимог, викладених у колективному договорі, але не нижче за нормативні.

Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат в ЗНТУ визначаються згідно до «Переліку заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до витрат», затвердженого постановою КМУ від 27.06.2003р. №994 (зі змінами) і передбачаються на:

1. Приведення основних фондів у відповідність з вимогами НПАОП щодо:

- захисту працюючих і студентів від ураження електричним струмом, дії статичної електрики та розрядів блискавок;
- безпечного виконання робіт на висоті;
- діючого технологічного та іншого виробничого обладнання;
- систем вентиляції і кондиціонування повітря у приміщеннях діючого виробництва та на робочих місцях;
- систем природного та штучного освітлення виробничих, адміністративних та інших приміщень, робочих місць, проходів, аварійних виходів тощо;
- систем теплових, водяних або повітряних завіс, а також установок для нагрівання (охолодження) повітря виробничих, адміністративних, навчальних та інших приміщень;
- виробничих та санітарно-побутових приміщень, робочих місць, евакуаційних виходів тощо;
- систем автоматичного контролю і сигналізації про наявність (виникнення) небезпечних або шкідливих виробничих факторів та пристроїв аварійного вимкнення обладнання чи комунікацій у разі виникнення небезпеки.

2. Усунення впливу на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів або приведення їх рівнів на робочих місцях до вимог НПАОП.

3. Проведення атестації робочих місць на відповідність НПАОП, оформлення стендів, оснащення кабінетів і виставок, придбання необхідних НПАОП, наочних посібників, літератури, плакатів, відеофільмів, макетів, програмних продуктів тощо з питань охорони праці.

4. Проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників у процесі трудової діяльності, організація лекцій, семінарів та консультацій із зазначених питань.

5. Забезпечення працівників спеціальним одягом, взуттям та засобами індивідуального захисту відповідно до встановлених норм (включаючи забезпечення мийними засобами, що нейтралізують небезпечну дію на організм або шкіру шкідливих речовин).

6. Надання працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці спеціального харчування, молока чи рівноцінних харчових продуктів.

7. Проведення обов'язкового попереднього, періодичного і позапланового медичного огляду працівників, зайнятих на важких роботах, роботах з небезпечними чи шкідливими умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі.

У відповідності до ст.19 Закону України «Про охорону праці» витрати на охорону праці в університеті становлять не менше 0,2 відсотка від фонду оплати праці.

V. Обов'язки та відповідальність.

1. Для ефективного функціонування СУОП визначені обов'язки, відповідальність та повноваження керівників служб та підрозділів а також працівників щодо охорони праці при розробці, впровадженні і удосконаленні СУОП. Обов'язки та повноваження персоналу що керує, виконує та перевіряє різні види діяльності, які впливають на ризики виникнення небезпечних ситуацій, пов'язані з діяльністю університету, устаткуванням і робочими процесами визначені, задокументовані і доведені до відома працівників для сприяння управління в сфері охорони праці (див. «Положення. Обов'язки з ОП, БЖД, ПБ, РБ керівників, спеціалістів та інших працівників ЗНТУ», затверджене наказом ректора від 09.07.2015р. №371).

2. Служба охорони праці

В університеті розроблено «Положення про службу охорони праці в складі відділу охорони праці та техніки безпеки ЗНТУ», затверджене наказом ректора від 27.05.2016р. №295.

3. Комісії та громадські органи

У відповідності до ст.16 Закону України «Про охорону праці», «Типового положення про комісію з питань охорони праці підприємств» (НПАОП 0.00-4.09-07), затвердженого наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007р. №55, «Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах», затвердженого наказом

МОНУ від 01.08.2001р. №563, «Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань ОП в закладах МОНУ», затвердженого наказом МОНУ від 18.04.2006р. №304, «Положення про безпеку та надійну експлуатацію виробничих будівель і споруд», затверджене наказом ДКУ будівництва і архітектури та Держнаглядохоронпраці від 27.11.1997р. №32/288, «Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій освіти України» затверджені наказом МОНУ і МВСУ від 30.09.1998р. №348/70, «Постанов КМУ від 01.08.1992р. №442 «Про порядок проведення атестації робочих місць» в університеті наказом від **12.02.2016р. №15-А створені постійно діючі комісії:**

- технічна з уведення в експлуатацію нових, реконструйованих навчальних приміщень і обладнання;
- з перевірки знань працівників з питань охорони праці, БЖД, ПБ;
- з загального огляду будівель і споруд;
- пожежно-технічна;
- з атестації робочих місць за умовами праці;
- адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці.

VI. Управління документацією.

1. Використання законодавчих та інших нормативно правових актів з охорони праці укладається в призначенні наказом по університету і розпорядженням по структурному підрозділу відповідальних осіб за вчасне отримання, облік, актуалізацію і поширення законодавчих та інших нормативно-правових актів.

2. Управління внутрішніми нормативними актами.

Внутрішні нормативні акти з охорони праці опрацьовуються в університеті, затверджуються ректором і спрямовуються на побудову чіткої системи управління охороною праці та створення безпечних і здорових умов праці, що регламентується «Порядком опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що чинні на підприємстві (НПАОП 0.00-6.03-93)», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 21.12.1993р. №132 та «Положенням про розробку інструкцій з охорони праці (НПАОП 0.000-4.15-98)», затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998р. №9.

Кожній інструкції присвоюється назва і скорочене позначення (код, порядковий номер).

Інструкції повинні містити такі розділи:

- загальні положення;
- вимоги безпеки перед початком роботи;
- вимоги безпеки під час виконання роботи;
- вимоги безпеки після закінчення роботи;
- вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

Інструкції, що діють в університеті розробляються відповідно до переліку інструкцій, який складається відділом охорони праці за участю керівників підрозділів, служб, головних спеціалістів, підрозділу з організації праці та заробітної плати, на підставі затвердженого штатного розкладу у відповідності до ДК 003-95 «Державний класифікатор України. Класифікатор професій».

Розробка (перегляд) необхідних інструкцій, що діють в університеті здійснюється безпосередньо керівниками робіт (начальник відділу, дільниці, завідувач кафедри, лабораторії та інших відповідних їм підрозділів університету), які несуть відповідальність за своєчасне виконання цієї роботи.

Кожній інструкції, що розробляється і затверджується в університеті, присвоюється відділом охорони праці та техніки безпеки порядковий номер.

Здійснення систематичного контролю за своєчасною розробкою нових та відповідність діючих в університеті інструкцій вимогам чинного законодавства, їх періодичним переглядом та своєчасним внесенням змін і доповнень до них, а також надання відповідної методичної допомоги розробникам і організація придбання для них примірних інструкцій, стандартів Системи стандартів безпеки праці (ССБП) та інших нормативно-технічних і організаційно-методичних документів про охорону праці покладається на відділ охорони праці та техніки безпеки університету.

Інструкції, які вводяться в дію в університеті, реєструються відділом охорони праці та техніки безпеки в журналі реєстрації.

Введені в дію інструкції видаються (тиражуються) або придбаються у вигляді брошур (для видачі працівникам на руки) або односторонніх аркушів чи плакатів (для вивішування на робочих місцях або виробничих дільницях).

Видача інструкцій керівникам структурних підрозділів (служб) університету провадиться відділом охорони праці та техніки безпеки з реєстрацією в журналі обліку видачі інструкцій.

Інструкції видаються працівникам на руки безпосередньо керівниками робіт під розпис у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці під час проведення первинного інструктажу або вивішується на їх робочих місцях.

У кожного керівника структурного підрозділу (служби) університету повинен постійно зберігатись комплект інструкцій, необхідних у даному підрозділі (службі) для усіх професій і видів робіт даного підрозділу (служби), а також перелік наявних інструкцій, затверджених ректором.

Ректор безкоштовно забезпечує інструкціями працівників та керівників структурних підрозділів (служб).

Перегляд інструкцій, що діють в університеті проводиться в міру потреби але не рідше 1 разу на 5 років, а для професій або видів робіт з підвищеною небезпекою – не рідше 1 разу на 3 роки, у порядку визначеному ДНАОП 0.00-8.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів, що діють на підприємстві».

VII. Компетентність та підготовка.

1. Професійний відбір

Визначається коло працівників, які виконують:

- важкі роботи;
- роботи зі шкідливими чи небезпечними умовами праці;
- такі де є потреба у професійному доборі.

Працівники цих категорій повинні проходити попередній (під час прийняття на роботу) та періодичні (протягом трудової діяльності) медичні огляди згідно до:

- «Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» затвердженого наказом МОЗУ від 21.05.2007р. №246 в якому наведені:
- «Переліку шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища і трудового процесу, при роботі з якими обов'язкові попередній (періодичні) медичний огляд працівників;
- «Переліку загальних медичних протипоказань до роботи із шкідливими та небезпечними факторами виробничого середовища і трудового процесу»;
- «Переліку робіт, для виконання яких є обов'язковим попередній (періодичний) медичний огляд працівників».
- «Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі (ДНАОП 0.03-8.06-94)», затвердженому наказом МОЗУ та Держнагляддохоронпраці України від 23.09.1994р. №263/121.
- «Переліку важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх (ДНАОП 0.03-8.07-94)», затвердженому наказом МОЗУ від 31.03.1994р. №46.
- «Переліку важких робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» (ДНАОП 0.03-8.08-93), затвердженому наказом МОЗУ від 29.12.1993р. №256.

2. Навчання з питань охорони праці та система інструктажів.

Відповідно до ст.18 Закону України «Про охорону праці», «Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05)», затвердженого наказом Держнагляддохоронпраці від 20.01.20015р. №15, «Положення про порядок проведення навчання і перевірку знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих міністерству освіти і науки України», затвердженого наказом МОНУ від 18.04.2006р. №304 в університеті діє **«Положення про порядок проведення навчання і перевірку знань, інструктажі з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівників та студентів і аспірантів в ЗНТУ»**, затверджене наказом ректора від 18.05.2007р. №127, в якому регламентується порядок дій, компетенція відповідальних осіб при організації і проведенні навчання, своєчасна актуалізація навчальних програм та інструкцій.

VIII. Моніторинг виконання та оцінка результатів.

Моніторинг виконання та оцінка результативності повинні використовуватися як засоби для визначення рівня, з якого розпочалося здійснення політики, та цілей з управління ризиками для життя та здоров'я працівників.

1. Поточні перевірки, огляди окремих підрозділів і університету в цілому.

Система контролю, залежно від обсягів виробництва та чисельності працівників, може передбачати внутрішній та зовнішній аудит, оперативний контроль керівників підрозділів та інших осіб, контроль з боку відділу охорони праці та техніки безпеки, а також громадський контроль.

До документації, що стосується перевірки, оглядів, аудиту та оцінки відповідності належать:

- журнал АГК з питань охорони праці ;
- приписи органів державного нагляду за охороною праці;
- аудиторський висновок;
- протокол невідповідності;
- опитувальні листи.

Для документування огляду університету складаються:

- плани огляду;
- порядок проведення огляду;
- відповідні протоколи.

В університеті діє «Положення про організацію адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці в ЗНТУ», затверджене наказом ректора від 09.12.2002р. №109.

2. Засідання координаційної ради.

Основним завданням координаційної ради є обговорення заходів щодо розробки, впровадження та удосконалення СУОП, узгодження позицій керівництва та працівників, сприяння покращення умов праці, визначення найбільш ефективних способів інформування працівників.

Документальне оформлення роботи координаційної ради має враховувати повноваження та спосіб дій кожного з її членів при:

- складанні і перевірці дотримання графіка засідань;
- координації проведення засідань;
- визначення тем засідань;
- складанні та розповсюдженні протоколів засідань;
- впровадженні заходів за результатами засідання і після поширення інформації.

ІХ. Організація інформаційної роботи.

Має бути визначено, яким чином інформація про заходи з безпечного виконання робіт досягне конкретного працівника і як буде організовано ефективний зворотній зв'язок працівників з керівництвом для поліпшення стану охорони праці. Необхідно розробити процедури роботи зі зверненнями працівників і повідомлення про результати їх розгляду.

Для інформування посадових осіб, на сайті ЗНТУ введено розділ «Охорони праці».

Для працівників – інструктажі.

1. Народи і збори

Народи і збори мають проводитись в усіх підрозділах університету. Ініціатива проведена нарад належить ректору та керівництву підрозділів, а зборів – профспілкам.

Облік та аналіз рішень, пропозиції за результатами нарад та зборів покладаються на відділ охорони праці та техніки безпеки.

Х. Управління ресурсами.

1. Безпечність виробничих приміщень, засобів виробництва, технологічних процесів.

Порядок та організацію забезпечення безаварійної експлуатації будівель, споруд, організації служби доглядача та системи планово-попереджувальних ремонтів відповідно до нормативних документів з питань обстежень, паспортизації, безпечної та надійної експлуатації виробничих будівель і споруд згідно з вимогами «Положення про безаварійну та надійну експлуатацію виробничих будівель і споруд», затвердженого спільним наказом Держбуду України та Держнаглядохоронпраці України від 27.11.1997р. за №32/288 покладено на проректора з адміністративно-господарської роботи (наказ ректора від 16.02.2016р. №19-А).

Вимоги до обладнання та технологічних процесів встановлено в інструкціях з охорони праці в структурних підрозділах, ділянках, лабораторіях, майстернях.

2. Організація робочого місця

Робоче місце - це частина виробничої площі, яка оснащена необхідним устаткуванням, інструментом, пристроями і призначена для виконання трудових операцій певної частини виробничого процесу

Робочі місця мають відповідати вимогам чинних НПАОП, які розповсюджуються на діяльність університету. Нормативні акти ЗНТУ, в яких конкретизуються ці вимоги, повинні враховувати специфіку діяльності університету, наявність на робочих місцях небезпечних та шкідливих факторів, які ще не усунуто і передбачити відповідні заходи з охорони праці.

Мають бути визначені можливі наслідки впливу цих факторів на здоров'я працівників та встановлені пільги та компенсації відповідно до законодавства і колективного договору.

Організація робочого місця - це створення певного комплексу організаційно-технічних умов для високопродуктивної і безпечної праці. Напрями в організації робочих місць: раціональна спеціалізація; ефективне розміщення устаткування, оснащення, предметів праці; освітлення робочої площі; обслуговування; умови безпечної і високопродуктивної праці. Для правильної організації робочих місць необхідно *проводити атестацію* робочих місць за умовами праці згідно «Порядку проведення атестації робочих місць за умовами праці», затвердженими постановою КМУ від 01.08.1992р. №442.

Для організації робочого місця необхідно знати параметри освітленості приміщень, площу та об'єм на одну людину, допустимі рівні звукового тиску, граничні норми переміщення важких речей тощо.

Так параметри освітленості згідно СНіП II-4-79. "Природне і штучне освітлення" для приміщень ЗНТУ.

Типи приміщень, просторів, видів діяльності	Еср, Лк
Аудиторія	300-500
Дошка	500
Демонстраційний стіл	500
Лабораторії	500
Кімнати загального призначення	200
Спортивні зали, басейни	200-300

Площа у м² на одне робоче місце для аудиторії 0,9-1,5м² , для робочих кабінетів 2,0 – 2,8 м² . (СНіП II-68-78 «Высшие учебные заведения»).

Об'єм у м³ для навчальних приміщень при відсутності кондиціонування повинен становити не менше 4м³ на людину.

Рівень звукового тиску згідно СН 32.23-85« Санітарні норми допустимого шуму на робочих місцях » вказані у таблиці

Допустимі рівні звукового тиску

№ п/п	Робочі місця	Рівень звуку, дБА
1.	Творча діяльність, керівна робота з підвищеними вимогами, наукова діяльність, конструювання, викладання, проектне – конструкторські бюро, програмування на ЕОМ.	50
2.	Висококваліфікована робота, вимірювання та аналітична робота в лабораторіях	60
3.	Робота що виконується з вказівками та акустичними сигналами. Приміщення диспетчерських служб, машинописних бюро	65
4.	Робочі місця за пультами у кабінах нагляду та дистанційного управління без мовного зв'язку . Приміщення лабораторій з шумним устаткуванням	75
5.	Постійні робочі місця у виробничих приміщеннях та на території підприємств	80

Норми підймання та переміщення вантажів вручну для чоловіків, жінок та неповнолітніх вказані у наказі МОЗУ від 22.03.96 р. № 59 – для неповнолітніх юнаків, у наказі МОЗУ від 10.12.93 р. № 241 – для жінок, у наказі МОЗУ від 27.12.2001 р. № 528 – для чоловіків.

Граничні норми підймання та переміщення важких речей

Календарний вік (число повних років)	Короткочасна робота (1-2рази протягом 1 год.)		Тривала робота (більше 2піднять та переміщень протягом 1 год.)		Сумарна маса вантажу, що піднімається у розрахунку на 1 годину роб. часу			
					З рівня робочої поверхні		З підлоги	
	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата
14	5,0	2,5	-	-	10,0	5,0	7,0	3,5
15	12,0	6,0	8,4	4,2	48,0	12,0	24,0	6,0
16	14,0	8,0	12,6	6,3	160,0	40,0	80,0	20,0
17	16,0	8,0	12,6	6,3	272,0	72,0	130,0	32,0
	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки
	>30,0 до 50,0	10,0	15,0	7,0	>870,0	350,0	>435,0	175,0

3. Організація робочого часу

Для забезпечення охорони здоров'я та безпеки працюючих необхідна відповідна організація режиму їх праці та відпочинку. При цьому повинні враховуватися вимогами Кодексу законів про працю України та іншим НПАОП щодо робочого часу та відпочинку, оплачуваних перерв для проведення профілактичних та лікувально-оздоровчих процедур. Має бути регламентовано робочий час, час відпочинку, перерв, роботи у нічний час і позмінної роботи. Стаття друга Кодексу законів про працю України свідчить про те, що «працівники мають право на безпечні та здорові умови праці», які має забезпечити роботодавець.

Ці умови повинні відповідати ДСН 3.3.6.042-99 «Санітарним нормам мікроклімату виробничих приміщень». За ступенем впливу на тепловий стан людини мікрокліматичні умови поділяються на:

- Оптимальні мікрокліматичні умови - поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалому та систематичному впливі на людину забезпечують зберігання нормального теплового стану організму без активізації механізмів терморегуляції. Вони забезпечують відчуття теплового комфорту та створюють передумови для високого рівня працездатності.
- Допустимі мікрокліматичні умови - поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалому та систематичному впливі на людину можуть викликати зміни теплового стану організму, що швидко минають і нормалізуються та супроводжуються напруженням механізмів терморегуляції в межах фізіологічної адаптації. При цьому не виникає ушкоджень або порушень стану здоров'я, але можуть

спостерігатися дискомфортні тепловідчуття, погіршення самопочуття та зниження працездатності.

Мікрокліматичні умови виробничих приміщень характеризуються такими показниками :

- температури;
- відносної вологості;
- швидкості руху повітря;
- температури оточуючих людину поверхонь;
- інтенсивністю теплового (інфрачервоного) опромінення.

Розмежування робіт за важкістю на основі загальних енерговитрат організму встановлює наступні категорії: .

Категорія I - легкі фізичні роботи охоплюють види діяльності, при яких витрата енергії дорівнює 90-150 ккал/год. і виконуються сидячи, стоячи або пов'язані з ходінням та супроводжуються деяким фізичним напруженням.

Категорія II - фізичні роботи середньої важкості охоплюють види діяльності, при яких витрата енергії дорівнює 151-250 ккал/год. – і виконуються сидячи, стоячи або пов'язані з ходінням, переміщенням дрібних (до 1 кг) і невеликих (до 10 кг) виробів або вантажів та супроводжуються помірним фізичним напруженням.

Категорія III - важкі фізичні роботи при яких витрати енергії становлять 251-300 ккал/год.; пов'язані з постійним переміщенням, перенесенням значних (понад 10 кг) вантажів, які потребують великих фізичних зусиль.

Оптимальні величини температури, відносної вологості та швидкості руху повітря в робочій зоні виробничих приміщень

Таблиця 1

Період року	Категорія робіт	Температура повітря	Відносна вологість	Швидкість руху, м/сек.
Холодний період року $T < +10^{\circ}\text{C}$	I - легка	21 - 24	60 - 40	0,1
	II-середня	17 - 21	60 - 40	0,2
	III- важка	16 - 19	60 - 40	0,3
Теплий період року $T > + 10^{\circ}\text{C}$	I - легка	22 - 25	60 - 40	0,2-0,1
	II-середня	20 - 23	60 - 40	0,3
	III- важка	18 - 20	60 - 40	0,4

Допустимі величини мікрокліматичних умов встановлюються у випадках, коли на робочих місцях не можна забезпечити оптимальні величини мікроклімату за технологічними вимогами виробництва, технічною недосяжністю та економічно обґрунтованою недоцільністю.

Допустимі величини температури, відносної вологості та швидкості руху повітря в робочій зоні виробничих приміщень

Таблиця 2

Період року	Категорія робіт	Температура повітря	Відносна вологість	Швидкість руху, м/сек.
Холодний період року $T < +10^{\circ}\text{C}$	I - легка	20 - 25	75	< 0,2
	II-середня	15 - 23	75	< 0,4
	III- важка	13 - 21	75	< 0,5
Теплий період року $T > +10^{\circ}\text{C}$	I - легка	21 - 28	55 – 60	0,3 - 0,1
	II-середня	15 - 27	65 – 70	0,5 – 0,2
	III- важка	15 - 26	75	0,6 – 0,5

Для профілактики перегрівання працюючих в умовах нагріваючого мікроклімату організують раціональний режим праці та відпочинку. При мікрокліматичних умовах, що перевищують допустимі параметри, внутрішньозмінний режим праці та відпочинку організують за рахунок тривалості робочого часу:

- при температурі повітря, що перевищує допустимий рівень, тривалість регламентованих перерв становить не менше 10 % робочого часу на кожні 2 град.С перевищення;

- при поєднанні температури повітря, що перевищує допустимий рівень, з відносною вологістю, яка перевищує 75 %, тривалість регламентованих перерв рекомендується встановлювати не менше 20 % робочого часу;

тобто регламентована перерва встановлюється в розмірі при:

$T = 30^{\circ}\text{C}$ - 6 хв/год x 8 год = 48 хв/зміна

$T = 32^{\circ}\text{C}$ - 12 хв/год x 8 год = 96 хв/зміна

$T = 34^{\circ}\text{C}$ - 18 хв/год x 8 год = 144 хв/зміна

$T = 36^{\circ}\text{C}$ - 24 хв/год x 8 год = 192 хв/зміна

$T = 38^{\circ}\text{C}$ - 30 хв/год x 8 год = 240 хв/зміна

$T = 40^{\circ}\text{C}$ - 36 хв/год x 8 год = 288 хв/зміна

- при інтенсивності теплового опромінення понад 350 Вт/м^2 та опроміненні понад 25 % поверхні тіла тривалість безперервної роботи і регламентованих перерв встановлюється відповідно до ДНАОП 0.03-1.23-82. (табл. 3)

Допустима тривалість безперервного інфрачервоного опромінення та регламентованих перерв протягом години

Таблиця 3

Інтенсивність ІЧ опромінювання, Вт/м ²	Тривалість безперервних періодів, опромінювання, хв.	Тривалість перерв, хв.	Сумарне опромінювання протягом зміни %
350,0	20,0	8,0	до 50
700,0	15,0	10,0	до 45
1050,0	12,0	12,0	до 40
1400,0	9,0	13,0	до 30
1750,0	7,0	14,0	до 25
2100,0	5,0	15,0	до 15
2450,0	3,5	12,0	до 15

При проведенні ремонтних робіт всередині виробничого устаткування та агрегатів (печах, ковшах, регенераторах і т. ін.) з температурою повітря від 28 до 40 град.С і температурою огорожень до 45 град.С додержуються режиму праці та відпочинку відповідно ДНАОП 0.03-1.23-82. (табл. 4)

Тривалість періодів праці та відпочинку при проведенні ремонтних робіт виробничого устаткування при температурі повітря вище 28 град.С

Таблиця 4

Температура повітря, град.С	Тривалість одноразових періодів (хв.)		Співвідношення праці та відпочинку
	праця	відпочинок	
28	36	24	1,5
30	34	25	1,33
32	32	26	1,20
34	30	27	1,10
36	28	28	1,00
38	26	29	0,90
40	24	30	0,80

При виконанні робіт в умовах нагріваючого мікроклімату:

- має бути обладнано приміщення в робочій зоні з оптимальним мікрокліматом (кімнати, кабінки, бокси з кондиціонерами та обладнанням радіаційного охолодження) для відпочинку на час регламентованих перерв, прийому їжі і т. ін. - з метою профілактики перегрівань.

- має бути забезпечена компенсація рідини, солей (натрій, калій, кальцій та ін.), мікроелементів (магній, мідь, цинк, йод та ін.), розчинних в рідині вітамінів, які виділяються з організму потом.

Для попередження можливого переохолодження працюючих в холодний період в приміщеннях, де на робочих місцях мікрокліматичні умови нижче допустимих величин:

- влаштовують повітряні або повітряно-теплові завіси біля воріт, технологічних та ін. отворів у зовнішніх стінах, а також тамбури-шлюзи;
- виділяють спеціальні місця для обігріву, встановлюють засоби для швидкого та ефективного обігрівання верхніх і нижніх кінцівок (локальний променево-контактний обігрів і т. ін.);
- встановлюють внутрішньозмінний режим праці та відпочинку, що передбачає можливість перерв для обігріву;
- забезпечують працюючих засобами індивідуального захисту (одяг, взуття, рукавиці) відповідно до вимог ДСТУ (ГОСТ 12.4.084-80, ГОСТ 12.4.088-80).

4. Засоби індивідуального захисту

Має бути визначений перелік професій, працівники яких повинні забезпечуватись засобами індивідуального захисту, а також перелік необхідних засобів. Інструктаж працівників щодо використання ЗІЗ повинен бути викладений в інструкціях з охорони праці згідно з «Положенням про розробку інструкцій з охорони праці (НПАОП 0.00-4.15-98)», затверджений наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998р. № 9. Питання щодо забезпечення працівників засобами індивідуального захисту регламентується «Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту» затвердженим наказом Держгірпромнаглядом України від 24.03.2008р. № 53.

5. Заміна засобів виробництва

При плануванні закупівлі обладнання, використання якого практично не змінює технологічний процес, потрібно впевнитися, що це обладнання є безпечним під час використання.

6. Зміни в організації праці

Викладаються всі аспекти необхідних заходів щодо безпечних і здорових умов праці на етапі проектування нового технологічного процесу або нових засобів виробництва, що суттєво впливають на організацію праці.

7. Організація безпечного ведення робіт у разі залучення сторонніх суб'єктів господарювання

У разі залучення сторонніх суб'єктів господарювання передбачаються заходи безпеки як для працівників замовника, так і для працівників підрядника,

а також відповідальності сторін за безпечне виконання робіт. Ці заходи мають бути врегульовані у договорі на виконання робіт.

8. Вимоги безпеки при введенні в експлуатацію, поточній експлуатації, виведенні з експлуатації виробничого обладнання.

При введенні в експлуатацію нового обладнання, інших засобів виробництва і матеріалів керівництвом університету враховуються всі заходи з попередження нещасних випадків і зниження ризику для здоров'я працюючих.

Для виконання наведених завдань необхідно:

- перевірити, чи надав виробник або постачальник усі необхідні документи, що стосуються безпечності обладнання;
- перевірити, чи має підприємство, що проводить монтаж і наладку обладнання, відповідні дозволи і ліцензії;
- визначити, яким чином у контракті з монтажною організацією вирішені питання охорони праці щодо працівників монтажною організацією, а також працівників підприємств, на яких може виникнути небезпека під час проведення монтажних робіт;
- якщо монтаж здійснюється власними силами, чи вжито всіх необхідних заходів щодо безпечного виконання робіт;
- одержати необхідні дозволи на введення об'єкта в експлуатацію;
- врахувати заходи безпеки при введенні об'єкта в експлуатацію.

Поточна експлуатація обладнання у встановленому режимі звичайно регламентована відповідними документами фірми-виготовлювача, а для деяких видів обладнання підвищеної небезпеки ще й відповідними нормативно-правовими актами. Тому процедури та інструкції, що стосуються поточної експлуатації, повинні відобразити зміст вказаних документів.

Будь-яке порушення встановленого технологічного процесу становить підвищену небезпеку для працюючих, тобто нестандартну ситуацію. Якщо такі порушення можуть призвести до небезпеки для великої кількості працівників, їх необхідно розглядати у «Плані локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій».

Обов'язок керівництва університету - попередити можливі аварійні ситуації та вжити необхідних заходів для ліквідації наслідків аварій визначено у статті 13 Закону України "Про охорону праці". Цю вимогу впроваджено «Порядком розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.04 № 1112 (НПАОП 0.00-6.02-04), згідно з яким суб'єкт господарювання зобов'язаний аналізувати причини аварій та розробляти відповідні запобіжні заходи. В кожній організації, аварія в якій може призвести до руйнування будинків, споруд, технологічного устаткування, ураження людей, негативного впливу на довкілля, потрібно розробити «План попередження та ліквідації аварій».

Конкретні вимоги до змісту і порядку побудови розділу викладено в «Положенні щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і

аварій» (НПАОП 0.00-4.33-99), затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 17.06.99 № 112, зареєстрованому у Мін'юсті України 30.06.99 за № 424/3717.

Мають бути передбачені, задокументовані і доведені до працівників заходи з охорони праці під час виведення обладнання з експлуатації. Потрібно визначити конкретних виконавців робіт, їх компетенцію, необхідні заходи безпеки.

Необхідно визначити організаційні заходи для забезпечення безпеки працівників університету, що не задіяні у роботах з виведення об'єктів з експлуатації.

Має бути врахована можливість роботи сторонніх організацій (наприклад, монтажних або транспортних), що може становити небезпеку для працівників.

XI. Аналіз і попередження можливих загроз життю і здоров'ю працюючих.

1. Аналіз ефективності СУОП

Керівництво університету повинно регулярно проводити аналіз ефективності функціонування СУОП.

Аналіз ефективності СУОП повинен враховувати:

- результати розслідування нещасних випадків на виробництві, випадки погіршення здоров'я і виникнення професійних захворювань та причини виникнення небезпечних ситуацій;
- додаткові внутрішні та зовнішні фактори, а також зміни, включаючи організаційні, що можуть вплинути на стан охорони праці.

Висновки аналізу мають бути документально зафіксовані і доведені до відома осіб, відповідальних за конкретний елемент системи, а також до працівників та їх представників.

2. Аналіз та зменшення ризиків виникнення небезпечних ситуацій

В університеті потрібно регулярно визначити загрози для працюючих та проводити відповідні профілактичні заходи щодо їх запобігання. Для цього необхідно вибрати і обґрунтувати метод оцінки загроз.

На підприємствах, де застосовуються небезпечні речовини, необхідно провести ідентифікацію об'єктів підвищеної небезпеки, а за необхідності подальше декларування їх безпеки. Порядок ідентифікації та декларування регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2002 № 956 „Про ідентифікацію та декларування об'єктів підвищеної небезпеки” (НПАОП 0.00-6.21-02 та НПАОП 0.00-6.22-02).

XII. Попереджувальні та коригувальні заходи.

Потрібно встановити і підтримувати в подальшому порядок здійснення попереджувальних та коригувальних дій, необхідність яких випливає з результатів моніторингу функціонування та аналізу результативності СУОП. Будь-яка виявлена неадекватність встановлених заходів з охорони праці повинна мати своїм наслідком відповідні попереджувальні та коригувальні дії.

XIII. Мотиваційне регулювання.

Керівництво університету повинно докладати зусиль до підвищення свідомості працівників щодо дотримання безпечного ведення робіт та поліпшення стану виробничого середовища.

Ініціативні дії персоналу щодо здійснення заходів з підвищення рівня безпеки на робочих місцях повинні мати моральне та матеріальне стимулювання, що враховуватиме прагнення працівника до безпечних дій та створення передумов для безпечної праці.

Доцільно розробити та впровадити порядок стимулювання активного сприяння працівників вирішенню питань охорони праці.

Фінансування цього заходу може бути передбачено в колективному договорі.

XIV. Удосконалення СУОП.

СУОП, що розроблена та впроваджена, потребує постійного удосконалення. Висновки за результатами аналізу ефективності СУОП повинні бути задокументовані і офіційно доведені до відома осіб, відповідальних за конкретний елемент (елементи) управління охороною праці для реалізації відповідних заходів.

Зміни політики у сфері охорони праці, результати аналізу функціонування СУОП повинні мати своїм наслідком розробку заходів по удосконаленню системи в цілому або окремих її ланок згідно розробленої методики управління конфігурацією.

Начальник відділу ОП та ТБ

С.О. Єльманов